

פרשת חקת

צריך להקפיד אף על מה שלא יכבדהו כראוי, ונמצא שעובד את ה' במדת הענוה שהוא אינו מקפיד על כבוד עצמו, ובמדת הגאווה שעל כבוד חברו מקפיד כמו בעל גאווה, וכן הוא במדת הפזרון לצדקה שיתן מעשר ויותר, ועל של חברו יהיה קמצן ביותר עד שיחשוב שגזלת פרוטה הוא כאילו נוטל נפשו, ואם הוא עושה להיפוך שהוא מקפיד על כבודו ועל ממונו ועל של חברו אינו מקפיד הוא עובר ח"ו בב' המדות. וזהו פירוש בשני יצריך [ברכות נד א], שבכל עת הוא כן.

ואמרתיו שזהו פירוש הגמ' [ברכות סד א] ת"ח מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך. נראה דיליף כן משם שסמוך לקרא זה כתיב [ישעיה נד יד] בצדקה תכונני רחקי מעושק, שהם באופן טבעי דברים הסותרים והן האדם שטבעו לפזר מעותיו שאינו מקפיד על מעות כל כך לא יחוש כל כך על גזל, וכ"ש שלא יחוש כדין התורה שאף על גזול פרוטה הוא כאילו נוטל נשמתו ממנו, מ"מ רחקי מעושק שיהיה כל כך חשוב בעיניך, ושאף לצדקה אסור לגזול, ומי שזהיר מגזל מצד טבעו משום שיודע ענין מעלת כספים לא יחוש לצדקה משום שחס על מעותיו, שסתירה זו שלא יתחשב לסתירה הוא רק בדרך התורה שאז הוא שלום בגופו ובכל דרכיו ואינו רואה סתירה כלל, כדאיתא בקרא הקודם ורב שלום בניך שהוא רק מצד התורה והת"ח שהם בוניך.

*

עוד נ"ל משום דבכל התורה צריך לקיים כפי הטעם והדינים שמקבל מפי חכמי התורה

זאת חקת התורה [יט ב]. וכן נאמר זאת חקת התורה בגיעולי נכרים [להלן לא כא], ולכאורה למה לא נאמר רק זאת חקת הפרה וחקת הכלים. ונראה שהוא ללמד על כל התורה בין על דברים שאין שייך לידע הטעם בין על דברים שטעמם פשוט, שמ"מ צריך ללמדם כחוקים בלא הטעם אלא כגזירת המקום, אף בדברים שנאמר הטעם בתורה, ואף אלו שנאמר טעמם בגמ', וכ"ש הטעמים שנאמרו בדברי הגאונים שהלכותיהם הוא כמגזוה"כ, וכדמצינו בהא דלא ירבה לו נשים, שטעה גדול העולם [סנהדרין כא ב], ולא שטעה ממש בהטעם שלא שייך עליו, ששלמה לא יטעה, ושפיר אמד כוחו, אבל הטעות היה שאף שטעם זה נאמר בתורה אינו מכריח הדין, אלא שהוא לכל אדם אף במי שלא שייך אצלו הטעם, כי הטעם הוא עוד חלק מהמצוה, אבל הדין נאמר בכל אופן וכן בציצית בתכלת שהטעם נאמר בגמ' [סוטה יז א] שלפי הטעם טעו קרח ועדתו, משום שהדין הוא בכל אופן כגזירת מלכות, ובאופן כזה צריך לקיים וללמוד התורה כדין פרה שברור לכל שהיא חוקה כן הוא גיעולי נכרים, אף שהוא טעם פשוט בהיתרם מכיון שפלט כל הבליעה, מ"מ גם פרשה זו צריך לקיים כחקה.

זאת חקת התורה. לשון זה משמע שהוא חוקת כל התורה, שלא נאמר זאת חוקת הטהרה ממת כדאמר [שמות יב מג] זאת חוקת הפסת. ונראה שהוא להורות שכל התורה הוא בדרך זה דפרה, שמטהר טמאים ומטמא טהורים, היינו שבכל מדה ומדה יכול וצריך לקיים מצות ה' וח"ו לעבור, והוא בכל עת שצריך יהיה עניו על עצמו וגאווה על חברו, היינו שיזהר מאד בכבוד חברו ויסבור שחברו